

Ако ви ухапе змия...

Важно е да се знае, че змиите никога не проявяват безпричинна агресия.

- Поради благоприятното си географско разположение и климатично разнообразие България е една от богатите на херпетофауна (в това число и змии – 17 вида) държави в рамките на европейския континент.
- В страната ни са открити 6 вида отровни змии – пепелянка, усойница, остромуцунеста усойница, каменарка, котешката змия и вдлъбнатоцелия смок.
- При последните две (лъжесмоци) отровните зъби се намират навътре в устата, като отровата им има по-слабо невропаралитично действие и с тях могат да ухапят само дребни животни, като мишки.
- В община Сливен се срещат два вида отровни змии – пепелянка и усойница. Всички останали видове, в това число **всички смоци не са отровни и опасни за човека**, като тяхното ухапване също може да бъде болезнено, но не и застрашаващо жизнеността и живота на човека.
- Всички останали български змии са неотровни и ухапването им може на практика да се приеме за безопасно.
- На практика може да се приеме, че всяко агресивно действие на змията спрямо човек е акт на самозащита. Змиите хапят единствено при болка или при внезапна уплаха. Когато на змията (не само отровната) умишлено или неволно се отнеме възможността за бягство - тя е принудена да се защитава.
- Смоците се хранят дребни бозайници /мишки, плъхове и др./, дребни птици, яйца и др.
- Отровните змии са с късо тяло /40-60 см/, а неотровните са с дължина 60-200 см.
- Водните змии често се срещат в населените места в близост до домовете на хората, поради факта, че търсят храна – най-вече мишевидни гризачи – мишки и плъхове. Имат различни приспособления за защита – правят се на мъртви, отделят кръв от устата си, или отделят секрет с неприятна миризма.
- Всички видове от семейство смокове са защитени със Закона за биологичното разнообразие, част от тях са включени в Червената книга на България и са рядко срещани, поради влошени местообитания и чести нападения от човека. Херпетофауната на България е разнообразие от ценни и интересни видове, които е необходимо да съхраним за бъдещите поколения и за целостта на жизнения ни цикъл.

Ухапване от неотровни змии

Пъстър смок /*Elaphe sauromates*/

- Най-често този вид ухапвания минават без последици за човека, ако се изключат страха и шока от преживяното.
- В отделни случаи е възможно възпаление на ухапаното място, което е следствие замърсяване на раната от нечистите зъби на животното (гниещи частици и др.), а не от действието на отрова.
- Възможно е и отчупването на малките и фини зъби на змията, които остават в отвора на раната.
- При ухапване от смок, отново посетете медицинско заведение за допълнителен преглед.

Ухапване от отровни змии

- Ухапванията от отровни змии у нас са редки. В повечето от случаите при хората ухапванията са от широко разпространената у нас пепелянка, по рядко от усойница, която е по-слабо отровна.
- Ухапванията обикновено са в долната част на крака, глезена, или около петата. Често те се случват при неволно настъпване на змията или застрашаването ѝ.
- Характерни за предстоящо агресивно поведение (нападение) на отровните змии са следните фази:
» съскане

- » издуване на тялото
- » S-образно нагъване и повдигане на предната част от тялото
- » при младите екземпляри се наблюдават и потрепващи движения с опашката.

Какви са външните белези на пепелянката?

Пепелянка /*Vipera ammodytes*/

- Най-често срещаната отровна змия в България е пепелянката.
- Разпознаването на пепелянката може да стане по следните ясно видими белези:
  - » сравнително късо и дебело за дължината си тяло /40-60 см/;
  - » много къса опашка - преходът от тялото към опашката не е така равномерен, както при смоците;
  - » главата е с добре изразена сърцевидна форма, рязко (ясно) отделена от тялото;
  - » на върха на муцуната има добре оформено рогче от люспи, каквото липсва у всички останали български змии (най-характерен белег!);
  - » наличие на ясно отделена от основния цвят на тялото зигзагообразна шарка /черни или цветни ясно изразени правилни форми, ромбове/;
  - » люспи с кил в средата, а не гладки;
  - » вертикална зеница, а не хоризонтална.
- Възможно е объркването на тази отровна змия с медянката, поради привидната им прилика в големината, а често и в основния цвят на тялото. При последната обаче задължително липсват: рогче на муцуната, зигзагообразна окраска, люспи с кил в средата, вертикална зеница.

Симптоми при ухапване

- Общите симптоми са: *чувство на страх, слабост, световъртеж, главоболие, сърцебиене, отпадналост, потене и гадене.*
- При по-тежки случаи се наблюдават *температура, повтарящо се повръщане, стомашни колики.*
- Спадането на кръвното налягане може да доведе до опасен *колапс на кръвообращението.*
- При евентуалното действие на невротоксичните съставки на отровата (което се случва **по-рядко**) се **наблюдават смущения в зрението, говора и равновесието.**

Реакцията на организма на ухапвания

- количеството и качеството на отровата;
- телното и здравословното състояние на ухапвания;
- мястото на ухапването;
- времето и вида на предприетата терапия.

Неблагоприятни фактори по отношение на прогнозата

- лошо здравословно състояние на ухапвания;
- слаб организъм (малки деца, стари хора);
- алергии;

- лошо място на ухапването: глава, шия, коремна област, сърдечна област.

Как може да различите каква змия ви е ухапала?

- Различаването на ухапванията от неотровни змии от тези на отровните може лесно да стане по белезите, оставени от зъбите на животното.
- При пепелянката (най-често срещаната у нас отровна змия) остават две добре различими дупчици от двата по-едри отровни зъба, намиращи се най-отпред в устната кухина.
- При ухапване от смок се образуват две успоредни полудъги от малки и разположени по-гъсто дупчици. Тези белези стават добре видими при притискане на ухапаното място, при което от раничките избиват дребни капчици кръв.

Какво не трябва да правите, ако ви ухапе змия?

- да слагате стегната превръзка над мястото на ухапването - това ще доведе до спиране на разпространението на отровата по кръвен път в организма, като по този начин ще се изолират естествените механизми на организма за неутрализирането ѝ; цялото количество отрова ще се локализира, което може да доведе до тежки некрози, а в някои случаи – до ампутация на пръсти или крайник;
- да правите дълбоки разрези на мястото на ухапването, особено при липсата в полеви условия на чист инструмент; практиката е показала, че подобни действия в повечето случаи не помагат, а водят до нежелани усложнения;
- да изсмуквате кръвта от ухапаното място, защото това (дори при микроскопични ранички в устната кухина) означава пряко вкарване на отрова в кръвообращението;
- да употребявате алкохол;
- да бягате, да викате, да извършвате резки движения.

Какво да направите при ухапване от змия?

- Най-важното е запазването на спокойствие и ограничаване двигателната активност на пострадалия.
- По възможност да се огледа внимателно змията с цел по-късната ѝ идентификация.
- Добре е да се обездвижи ухапаното място и при възможност да се шинира и бандажира, но без да се спира кръвообращението му.
- По най-бързия начин да се потърси лекарска помощ.

Как да се пазим от змиите?

- Трябва да се знае, че най-вероятното време за среща със змиите е пролетта, тъй като тогава животните по физиологични причини са по-невнимателни и това увеличава възможността за срещи с тях.
- При среща змията не трябва да се дразни, а да ѝ се даде възможност за отстъпление, т.е. ако може да се отдръпнете, да не сте около нея за да не изпитва заплахата и дразнение.
- Когато се ходи по места, където е възможна среща със змии (открити, топли и слънчеви поляни и скали) важна роля играе облеклото: необходими са здрави високи обувки и дълъг панталон.
- Да се затварят помещенията /врати, прозорци/, за да не влиза вътре в сградите.

Бъдете внимателни

- В България няма такава отровна змия, която може да убие здрав човек при своевременна медицинска намеса.
- Проблеми възникват при непотърсена медицинска помощ и при наличие на алергии, системни заболявания и други, утежняващи състоянието на пострадалия.
- Бъдете внимателни при излети, разходки на открито и работа в градината.
- При инцидент търсете незабавно медицинска помощ в най-близкото лечебно заведение.